

Stredná odborná škola gastronómie a služieb, SDH 3, Prešov

Šikanovanie

(podklady pre triednych učiteľov)

Šikanovanie:

- je úmyselné konanie namierené proti inému subjektu (jednotlivcovi, skupine), ktorého cieľom je poškodzovanie zdravia (psychického, fyzického) a nátlak proti jeho ľudskej dôstojnosti,
- je to konanie pre, ktoré je charakteristické, že medzi agresorom a obeťou ide o nevyrovnaný pomer síl a opakované, úmyselné útoky smerujúce k fyzickému alebo psychickému ublíženiu, agresii.

Priame príznaky šikanovania:

- posmech, posmešné poznámky na adresu žiaka, pokorujúce prezývky, nadávky, ponižovanie, hrubé žarty na jeho účet. Rozhodujúcim kritériom je, do akej miery je tento žiak konkrétnou prezývkou, zábavkou a pod. zraniteľné,
- kritika žiaka, výčitky na jeho adresu, najmä ak sa predávajú nepriateľským, až nenávisným, prípadne pohrdavým tónom,
- príkazy, ktoré žiak dostáva od spolužiakov najmä ak sa podávajú panovačným tónom a skutočnosť, že sa im žiak podriaďuje,
- naháňanie, strkanie, štvchanie, údery, kopanie, ktoré nemusia byť zvlášť silné, ale je nápadné, že ich obeť nevracia,
- bitky, v ktorých jeden z účastníkov je zreteľne slabší a snaží sa uniknúť.

Nepriame príznaky šikanovania:

- žiak je počas prestávok často sám, ostatní oň nejavia záujem, nemá kamarátov,
- pri tímových športoch býva žiak volený do družstva medzi poslednými,
- počas prestávok vyhľadáva blízkosť učiteľov,
- ak má žiak prehovoriť pred triedou, je neistý, ustrašený,
- pôsobí smutne, až depresívne, nešťastne, stiesnene, máva blízko plaču,
- zhoršuje sa jeho školský prospech, niekedy náhle,
- veci má poškodené alebo zničené, prípadne rozhádzané,
- má zašpinený alebo poškodený odev,
- odreniny, modriny, škrabance alebo rezné rany, ktoré žiak nevie uspokojivo vysvetliť.

K uľahčeniu procesu diagnostikovania šikanovania v školskom prostredí odporúčame všímať si prejavy a príznaky tohto javu v priamej a nepriamej podobe.

Pri dlhodobom šikanovaní sa obeť často zrúti a nadobudne panický strach o svoje zdravie a život, trpí poruchami spánku, nočné mory, psychosomatickými problémami napr. únava, nevoľnosť, bolesti hlavy, brucha, dusivé astmatické záchvaty a podobne. Môže sa stať, že obeť nie je schopná pokračovať v štúdiu ani po preradení na inú školu.

Prejavy šikanovania:

- fyzická agresivita (opakovaná bitka, kopance, čarbanie po tvári, po tele, atď...)
- slovná agresivita a zastrašovanie (vyhrážanie sa bitkou, nadávkami, urážanie rodičov, rodiny, výsmech, atď...)
- krádeže, ničenie a manipulácia s vecami (opakované branie vecí, desiatej, oblečenia, školských pomôcok, atď...)
- násilné príkazy, manipulácia (obeť musí napr. písať domáce úlohy, skákať, bežať na povel agresora, atď...)
- izolácia (vylúčenie z triedneho kolektívu, nikto sa s obeťou nebaví).

Agresor:

- obeť v triede urážlivo prezýva (napr. za to že sa dobre učí, poslúcha učiteľov, atď...)
- núti obeť urobiť nejakú vec a vyhráža sa jej,
- robí obeť veci, ktoré sú jej nepríjemné (nadávanie, strkanie, schovávanie vecí, atď...)

Prečo je žiak šikanovaný agresorom?

Chyba nie je v žiadnom prípade v šikanovanom žiakovi, ale v zlých vzťahoch medzi silnejším žiakom a slabším, nie je to preto, že je obeť zlá, či nešikovná. Šikanovať môže žiak ktorý:

- nevie vybaviť vzťah s rovesníkmi inak ako na princípe sily
- nepozná partnerský vzťah, potrpí si na hierarchii
- pochádza z rodinného prostredia kde má pravdu vždy len silnejší
- je doma vychovávaný ako stredobod vesmíru
- má túžbu dokázať svoju moc, silu, ovládať iného človeka
- je patologická osobnosť, ktorá sa vyžíva v krutosti (to sú zriedkavejšie prípady).

Obeť:

- ktokoľvek,
- emocionálne citlivejší, s nižším skóre dominancie,
- bojzlivý, nerozhodný, plachý,
- prejavujúci úzkosť, submisivitu, zvýšený neuroticizmus, ťažkosti v sociálnej prispôsobivosti, trému,
- podpriemerný, odlišujúci sa napr. vzhľadom, pomalším psychomotorickým tempom, poruchou reči, fyzickou slabosťou, neobratnosťou, tzv. lenivosťou, nešikovnosťou,
- ľahký cieľ,
- ktokoľvek,
- inteligentný,
- s vyšším vzdelaním, rozhl'adom, odlišnou hodnotovou orientáciou,
- vyspelý, ušľachtilý, obľúbený,

- nadaný, v tejto kombinácii však nemôže dosahovať špičkový výkon, čo znižuje jeho sebavedomie,
- individualista, bez podpory kolektívu, osamelý, neoblúbený, na okraji neformálnych skupín,
- obeť je objektom šikanovania rozumovo menej vyspelých žiakov, ale dominantných, extrovertných, s agresívnymi sklonmi, emocionálne labilných, s nižšou sociálnou prispôbivosťou.

Fyzické šikanovanie:

- zahŕňa kontakt medzi osobami, (stlačenie, vypínanie, kopanie, bitka),
- drsná hra??? NIE ak – je to v nevhodnom čase.

Slovné/verbálne šikanovanie:

- sú slová zamerané na osobu. Volanie na meno, urážky, zastrašovanie
- homofóbne alebo rasistické poznámky.

Skryté/utajené šikanovanie:

- "Skryté šikanovanie" - vykonané za chrbtom osoby,
- s jediným cieľom - zničiť povesť osoby alebo spôsobiť ponižovanie.
- rozširovanie povesti alebo vytváranie lži o osobe,
- negatívne pohyby s jazykom tela,
- vtipy, ktoré človeka zahanbia a ponižujú,
- napodobňovanie niekoho nepochopiteľným spôsobom.

Kybernetické šikanovanie:

- Cyberbullying využíva technológie a zariadenia, ako sú sociálne médiá, súkromné webové stránky alebo mobilné telefóny,
- negatívne príspevky na sociálnych médiách a priamy kontakt prostredníctvom textových správ.

Trestnoprávne hľadisko šikanovania.

Šikanovanie a násilie je nesporne vážnym sociálno–patologickým javom, ktorého prevýchova a resocializácia je veľmi náročná. Je potrebné informovať žiakov, že tieto formy správania nie sú neškodným humorom, zábavou, ale môžu naplniť skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu. Z hľadiska priestupkového zákona môže šikanovanie žiakov napĺňať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu (§49) a priestupku proti majetku (§50).

Priestupku proti občianskemu spolužitiu sa dopustí ten, kto:

- inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech,
- inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví,
- úmyselne naruší občianske spolunažívanie vyhrážaním ujmu na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obvinením z priestupku, schválnosťami alebo iným hrubým správaním.

Priestupku proti majetku sa dopustí ten, kto:

- úmyselne spôsobí škodu na cudzom majetku krádežou, spreneverou, podvodom alebo zničením alebo poškodením veci z takého majetku alebo sa

o také konanie pokúsi. (škoda do 266 Eur) Zodpovedným za priestupok nie je zodpovedný ten, kto v čase jeho spáchania nedovršil pätnásť rok svojho veku.

- šikanovanie spadá pod kategóriu viacerých trestných činov, čo si málokedy aktéri šikanovania uvedomujú. Šikanovania sa bezprostredne dotýka §189 – vydieranie, §192 – nátlak, §155-157 – ublíženie na zdraví, §212 – krádež, §215 – neoprávnené užívanie cudzej veci, §360 - nebezpečné vyhrážanie, §365 – výtržníctvo Trestného zákona SR.
- trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu **dovršil 14 rok svojho veku**. To však neznamená, že nemôžu byť postihnutí iným spôsobom.

Ako postupovať pri vyšetrení šikanovania?

Dôležité je uvedomiť si, že:

- obeť ťažko hovorí o tom ako je jej ubližované, má strach,
- agresor klame, popiera obvinenia, vymýšľa si výhovorky,
- ostatní členovia skupiny sa boja vypovedať, vnímajú to ako bonzovanie,
- je neefektívne ak sa učiteľ pýta pred všetkými žiakmi nahlas, vyvoláva jednotlivcov, aby sa k šikanovaniu vyjadrili,
- niektorí rodičia agresora chránia za každú cenu, neunesú pravdu,
- niektorí rodičia obetí majú strach spolupracovať pri vyšetrení šikanovania, lebo sa boja, že ich spolupráca bude mať nežiaduce dôsledky,
- niektorí rodičia sa domnievajú, že dieťa ochráni tak, že ich prehlásia do inej školy.

Učiteľ získa informáciu o šikanovaní:

- z anonymných dotazníkov získaných od žiakov,
- informáciou od rodičov obete,
- od iných žiakov školy,
- od obete samotnej, získanej ústnou formou.

Stratégia vyšetrovania:

- rozhovor z informátorom,
- nájdenie vhodných svedkov;
- individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory zo svedkami,
- rozhovor s agresorom, ale podľa skúseností vieme, že ak vyšetrovateľ nemá dôkazy, tak je málo pravdepodobné, že sa od agresora niečo významné dozvie,
- kontaktovanie psychológov z CPPP a P,
- využívanie anonymnej dotazníkovej metódy,
- pri výskyte skupinového opakujúceho násillia voči obeti ohlásiť prípad polícii SR,
- zaistenie ochrany obetí.

Opatrenia na riešenia situácie:

Z bežných opatrení pre agresorov možno použiť:

- zníženie známky zo správania,
- preloženie žiaka do inej triedy,
- výchovné opatrenia - napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy.

V mimoriadnych prípadoch sa môžu použiť ďalšie opatrenia:

- odporúčanie rodičom umiestniť žiaka agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra, prípadne do výchovno-liečebného sanatória,
- oznámenie príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého,
- oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný.

Informácia pre rodičov obete

(čo je potrebné všímať si u svojich detí):

- dieťa odmieta chodiť do školy, aj keď skôr do školy chodilo rado,
- zo školy chodí hladné (agresor mu berie desiatu, lístky na obed),
- stráca záujem o učenie a sústrediť sa naň,
- dieťa býva doma smutné, apatické má výkyvy nálad, zmieňuje sa o možnej samovražde, odmieta sa zveriť s tým, čo ho trápi,
- žiada peniaze, pritom udáva nedôveryhodné dôvody, prípadne doma kradne peniaze,
- nápadne často oznamuje stratu osobných vecí,
- dieťa je neobvykle agresívne voči vlastným súrodencom, prejavuje zlosť voči rodičom,
- sťažuje sa neurčité bolesti brucha alebo hlavy, ráno vracia, snaží sa zostať doma, prípadne simuluje,
- dieťa sa po vyučovaní čase zdržiava viac doma, ako malo vo zvyku.

Informácia pre žiakov:

Ak ťa šikanujú, môžeš sa brániť:

- môžeš agresorom povedať, aby ti dali pokoj, nahlas kričať alebo utekať preč. Ale musíš to urobiť nahnevane a hneď odísť,
- vyhýbaj sa miestam, kde by ťa mohol niekto biť, zobrať si niečo od teba alebo ťa inak trápiť,
- keď nemáš kamarátov, skús si ich nájsť. Možno má niekto v tvojom okolí rovnaké problémy ako ty. Skús sa s ním spojiť,
- zaznamenávaj si všetko, čo ti robia kedy, kde a kto ti čo urobil povedal,
- povedz o svojich problémoch rodičom, ty ich pomoc a podporu potrebuješ,
- skús si nájsť dôveryhodnú pani učiteľku, výchovnú poradkyňu alebo inú osobu v škole, ktorej dôveruješ a povedz jej o svojich problémoch,
- keď si myslíš, že sa nemôžeš zdôveriť nikomu, kontaktuj psychológa v pedagogicko-psychologickej poradni alebo zatelefonuj na Linku detskej istoty.

Pamätaj si:

- nie je správne schvaľovať agresívne správanie svojich spolužiakov,
- nie je správne odsudzovať niekoho, kto je iný, možno menej sympatický, slabší, má iné názory a záujmy, má nejaký fyzický nedostatok,
- nie je správne mlčať, keď cítiš nespravodlivosť, nečestnosť, ponižovanie druhých,
- nie je správne aby si sa dal/a ovplyvniť alebo presvedčiť agresorom, aby si mlčal/a,

- nie je správne nečinne sa prizerať alebo byť ľahostajný, keď sa staneš svedkom šikanovania. Hovorí sa o žalovaní, ako keby to bolo niečo nemiestne a nedôstojné. Keď niekto ohlásí šikanovania: vôbec to neznamená, že je slaboch. Naopak, dokazuje, že sa nebojí a že má dosť sebavedomia, aby sa šikanovať nenechal.

Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach.

Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach

Vypracovala: Janka Turzová
výchovný poradca

Mgr. Peter Kakaščík
riaditeľ